بررسی تطبیقی انسجام اجتماعی: مطالعه‌ای در بین بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری استان گلستان

سیده خدیجه مهدوی*[۱]، احمد عابدی سروستانی[۲]، محمدرضا شهرکی[۳] و فرامرز غفوری رز[۴]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۵/۲۷ - تاریخ تصویب: ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

چکیده

تعاونی‌های مرتعداری به عنوان یک نظام هدفمند و راهبرد جدید در توسعه پایدار و مدیریت طرح‌های احیایی و اصلاحی مراتع، می‌توانند نقش مهمی در انسجام اجتماعی بهره‌برداران ایفا نمایند. تحقیق حاضر با هدف بررسی انسجام اجتماعی در بین بهره‌برداران مرتعی، به‌دنبال مقایسه نظرات دو گروه از بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری در شهرستان گنبد از استان گلستان است. جامعه آماری در این تحقیق ۴۶۱ نفر که ۲۱۰ نفر از طریق جدول کرجسی و مورگان به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. انسجام اجتماعی با ۳۵ سوال در سه بُعد شامل گرایش، تعامل و نزاع، مورد سنجش قرار گرفت. نتایج نشان داد انسجام اجتماعی در بین بهره‌برداران عضو تعاونی مرتعداری بیشتر است. همچنین از بین ابعاد مورد بررسی، بُعد نزاع در بین بهره‌برداران غیرعضو تعاونی مرتعداری، و بُعد تعامل در بین بهره‌برداران عضو تعاونی مرتعداری در رتبه اول قرار گرفته است. توسعه و ترویج تعاونی‌های مرتعداری به‌منظور افزایش انسجام اجتماعی مرتعداران و در نتیجه پیشبرد برنامه‌های مدیریت مشارکتی مراتع از پیشنهادات تحقیق حاضر می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: مرتع، بهره‌بردار، طرح مرتعداری، انسجام اجتماعی.

[۱] - استادیار گروه منابع طبیعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور. نور. ایران.

*: نویسنده مسئول: kh_mahdavi@yahoo.com

[۲] - دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان.

[۳] - مدرس موسسه آموزش عالی ساعی گرگان

[۴] - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مرتعداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد نور

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

مقدمه

تعاون متضمن نوعی بر هم کُنش گروهی است که در یک سطح ابتدایی از تکامل حیات فاقد عناصر آگاهی است و در سطوح بالاتر به تدریج خصلت‌های آگاهانه از خود بروز می‌دهد و در عالی‌ترین شکل خود به عنوان یک سازمان اجتماعی در جامعه صنعتی حد اعلای تفکر نوع دوستانه و کنش دیگرگرایانه را ظاهر می‌سازد (۲). انسان، موجودی اجتماعی است و در جامعه زندگی می‌کند و در برابر خواسته‌ها و سلیقه‌ها و تفکرات گوناگون قرار می‌گیرد که گاه ممکن است با دیگران همخوانی نداشته باشد و به عبارتی دیگر جامعه را می‌توان شبکهٔ سازمان یافته‌ای از گروه‌های درحال همکاری و تعاون دانست که به شیوهای منظم و منطبق بر مجموعه قوانین و ارزش‌ها در حال انجام کار ویژه‌های خود هستند و متمایل به تعامل و توازن که در آن همهٔ عناصر گرایش‌های معقولانه به سازگاری و وفاق دارند (۲۲)، تعاونی‌ها به عنوان یکی از شبکه‌های سازمان یافته، شبکه‌هایی از اعتماد در میان اعضاء به وجود می‌آورند که افراد را به همکاری و مشارکت با یکدیگر قادر می‌سازند. این ظرفیت، تعاونی‌ها را به عنوان منابع بالقوه‌ای برای تولید انسجام اجتماعی مطرح می‌سازد و از طرف دیگر انسجام اجتماعی نیز نقش مؤثری در کاهش هزینه‌های فعالیت‌ها، موفقیت و افزایش کارآیی و عملکرد تعاونی‌ها ایجاد می‌کند. منظور از انسجام، احساس مسئولیت متقابل بین چند نفر یا چندگروه است، که از آگاهی و اراده برخوردار باشند (۲۷). به طوری که محققان زیادی همانند جانسون (۱۹۹۸)، فورست و کرنز (۲۰۰۱)، چان و همکاران (۲۰۰۶) ، ارزش‌های مشترک، همبستگی اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و تعاملات اجتماعی در بین افراد یک جامعه را به عنوان ویژگی‌های اساسی انسجام اجتماعی دانسته‌اند (۲۱، ۱۶ و ۶). لذا انسجام اجتماعی نیز می‌تواند به عنوان یکی از ابعاد سرمایهٔ اجتماعی، پیوند مستحکمی با مشارکت داشته باشد زیرا بین مشارکت و انسجام اجتماعی نوعی رابطه متعامل وجود دارد. به طوری که، یکی از پیش شرط‌های مشارکت، قابلیت و ظرفیت متقابل برای ارتباط و تعامل داشتن با دیگران است (۴). انسجام اجتماعی پایهٔ نظم اجتماعی را تشکیل داده و با ایجاد و گسترش زمینه‌های وفاق و همبستگی اجتماعی، موجبات فعالیت و مشارکت گستردهٔ افراد جامعه را فراهم می‌آورد (۲۹). بنابراین، به وجود آمدن میزانی از سرمایهٔ اجتماعی در یک منطقه یا مکان می‌تواند به کنش جمعی منجرشده و در نهایت فرآیند مشارکت و توسعه را به پیش برد، کنش جمعی اتفاق نمی‌افتد مگر این که ذخیرهٔ مناسبی از سرمایهٔ اجتماعی وجود داشته باشد (۳۰). در این خصوص، اوستروم (۱۹۹۴) اذعان می‌کند که هر چه انسجام اجتماعی در جامعه‌ای بیشتر باشد، آن جامعه از سرمایهٔ اجتماعی بیشتری برخوردار است(۳۱). استنسفلد و همکاران (۲۰۰۶) نیز معتقدند که انسجام اجتماعی به عنوان یک کاتالیزور در جوامع عمل کرده و باعث بهبود روابط و کیفیت زندگی در بین افراد می‌شود (۳۵). مقولهٔ انسجام اجتماعی در درون خود با تناقض‌های متعددی روبه‌روست که نخستین آن‌ها، عدم تعیین در مرز نهایی همبستگی و یا عدم همبستگی اجتماعی است، دیگر این که معیارها و شاخص‌های تعیین کننده انسجام اجتماعی بسیار سیال هستند و ممکن است از هر منطقه جغرافیایی به منطقه دیگر تفاوت معناداری داشته باشد (۲۶). به طوری که کرانز و بولند (۲۰۰۴)، مگان و میشل (۲۰۰۱) در تحقیقات‌شان بیان کرده‌اند که فضای محلی نقش مهمی در پایداری انسجام اجتماعی محلی دارد. به بیان دیگر آن‌ها معتقدند که خدمات قابل دسترس عمومی و خصوصی، در دسترس بودن زیرساخت‌ها برای بهره‌برداران در عرصه‌های زیست محیطی من جمله مراتع، باعث منسجم شدن ارتباطات و کیفیت زندگی آن‌ها خواهد شد (۱۰ و ۲۴). دمپسی و همکاران (۲۰۰۹) معتقدند که انسجام اجتماعی در هر جامعه‌ای، یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در پایداری آن جامعه محسوب می‌گردد. انسجام، توافق در اهداف، ارزش‌ها و نگرش‌ها می‌باشد و در فرآیندی اجتماعی متولد می‌شود و محصول کنش عقلانی و مختارانه است (۱۲). این مفهوم تأکید بر فرآیندی است که در طی آن با ایجاد تغییراتی در حوزه‌های گرایشی، ادراکی، ارزشی، قابلیت‌ها و باورهای انسان‌ها، کنش‌ها و رفتارهای خاصی در پی خواهد داشت که مناسب توسعه است (۵).

تحقیقات و مطالعات زیادی در زمینهٔ سرمایه اجتماعی و همچنین انسجام اجتماعی صورت گرفته است، اما اغلب آن‌ها در راستای مسائل اقتصادی و سیاسی کشورهای

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

مختلف بوده است. به‌طوری که، در زمینهٔ انسجام اجتماعی بهره‌برداران و دامداران در مراتع و همچنین تأثیر عضویت در تعاونی‌های مرتعداری در انسجام اجتماعی بهره‌برداران، مطالعه‌ای انجام نگرفته است. لذا در این تحقیق سعی شده است از نتایج تحقیقات مشابه برای تفسیر موضوع مورد بحث استفاده گردد. فرهمند و همکاران (۲۰۰۵) در مطالعه‌ای به بررسی انسجام اجتماعی بین دو قومیت آذری و کُرد در شهرهای سنندج و تبریز پرداخته‌اند (۱۳). نتایج این تحقیق نشان داد که بین انسجام اجتماعی به عنوان متغیر وابسته و عدالت اجتماعی، سطح تحصیلات، دارا بودن شغل، میزان درآمد و سن افراد به عنوان متغیر مستقل، رابطهٔ مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که انسجام اجتماعی در بین دو قوم آذری و کُرد تفاوت معنی‌داری با یکدیگر داشته‌اند. استنسفلد و همکاران (۲۰۰۶) در نتایج تحقیقات‌شان بیان کرده‌اند که، هر چه در جامعه‌ای اعتماد متقابل برقرار و احترام در میان گروه‌ها بیشتر باشد، آن جامعه دارای انسجام اجتماعی بالاتر و یا منسجم‌تر است (۳۵). سیلوا و همکاران (۲۰۰۷) در تحقیقات‌شان اظهار کرده‌اند که ترویج ارزش‌ها و احترام افراد در یک منطقه می‌تواند به حفظ و ادامه انسجام اجتماعی منجر شود (۳۴). تحقیقات راجلتون و همکاران (۲۰۰۷) و کوبرون (۲۰۰۰) نشان داد که میزان جرم و تخلف، میزان بیکاری، سطح تحصیلات، شاخص نابرابری درآمد، دسترسی به مزایای اجتماعی و مشارکت اجتماعی در میزان انسجام اجتماعی مؤثر هستند (۳۳ و ۹). لورنس (۲۰۰۹) در تحقیقاتش عضویت در گروه‌های اجتماعی، اعتماد بین فردی، دلبستگی به محله‌ها، روابط اجتماعی و سطح روابط متقابل، را از عوامل سنجش انسجام اجتماعی معرفی کرده است (۲۳). نتایج مطالعات نوابخش و همکاران (۲۰۰۹) حاکی از آن است که متغیرهای تقدیرگرایی و قوم‌گرایی تأثیر معنی‌دار مثبت و تعداد اعضای خانواده نیز تأثیر معنی‌دار منفی بر روی میزان انسجام داشته‌اند. همچنین اذعان کرده‌اند که بین دو گروه زنان و مردان در رابطه با متغیر انسجام اجتماعی هیچ رابطهٔ معنی‌داری وجود نداشت. اما میزان انسجام اجتماعی در بین روستاییان بر حسب افراد وضعیت تأهل، نوع کشت (آبی و دیمی) و قومیت‌ها متفاوت بود. به‌طوری که میزان انسجام اجتماعی در بین متأهلین بیشتر از مجردها بوده است. همچنین بین متغیر تعداد اعضای خانوار با میزان انسجام اجتماعی رابطهٔ معکوس و معنی‌داری وجود دارد. این بدان معنا است که با بیشتر شدن تعداد اعضای خانواده، از میزان انسجام کاسته خواهد شد (۲۷). گرین و همکاران (۲۰۱۰) و هوگ (۲۰۰۷) نیز معتقدند که وجود نابرابری می‌تواند در تعیین انسجام اجتماعی تأثیر زیادی داشته باشد (۱۹و ۲۰). نتایج تحقیقات اکات و همکاران (۲۰۱۱) نشان می‌دهد که همبستگی معناداری میان انسجام اجتماعی و متغیرهایی مانند درآمد سرانه، اشتغال، امید به زندگی، سطح تحصیلات، دسترسی به اینترنت، خوشحالی و رضایت از زندگی، در نمونه مورد بررسی وجود دارد (۱). ورگولینی (۲۰۱۱) در پژوهشی به بررسی رابطهٔ بین انسجام اجتماعی و نابرابری‌های اجتماعی در اروپا پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که رابطه معناداری بین نابرابری اقتصادی و انسجام اجتماعی وجود دارد (۳۶). فوآ (۲۰۱۱) ، دی هن و وبینک (۲۰۱۱) نیز معتقدند هر چه قومی یا جامعه‌ای از پایین بودن میزان مخارج زندگی و همچنین درگیری‌های خشونت‌آمیز به دور باشد، آن قوم یا جامعه منسجم‌تر است (۱۵ و ۱۱). نیازی (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای به ارتباط معنی‌دار سطح تحصیلات و انسجام اجتماعی اشاره کرده است. به بیان دیگر، با افزایش سطح تحصیلات افراد، شاهد افزایش میزان انسجام اجتماعی در بین آن‌ها خواهیم شد (۲۹). نتایج حاصل از تحقیقات ربانی و همکاران (۲۰۱۱) نشان داد که متغیرهای سن، تحصیلات، تبلیغات و ارضاء نیاز در تبیین نابرابری مؤثرند. همچنین یافته‌ها بیانگر آن است که هر چه سرمایهٔ اجتماعی بالاتر باشد، نابرابری اجتماعی کاهش خواهد یافت (۳۲). چوآنگ و همکاران (۲۰۱۳) در تحقیقی متغیرهای نوع جنسیت، میزان سن، سطح سواد و میزان درآمد افراد را در میزان انسجام اجتماعی تأثیرگذار دانسته‌اند (۸). نتایج تحقیقات قربانی و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد که میزان اعتماد، مشارکت، انسجام وسرمایه اجتماعی در بین بهره‌برداران منطقه کلاته رودبار در شهرستان دامغان ضعیف بوده و همچنین در بین بهره‌برداران سرعت گردش و تبادل اعتماد و مشارکت در حد پایین برآورد شده است (۱۷). قربانی و همکاران (۲۰۱۵) نیز در راستای مدیریت مشارکتی مراتع

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

منطقه گرگو، به این نتیجه رسیدند که انسجام و سرمایه اجتماعی در بین بهره‌برداران در حد ضعیف است و اعتماد و مشارکت در بین افراد در حد مطلوب نهادینه نشده است و تقویت اعتماد و همکاری در بین بهره‌بردارن سرمایه اجتماعی را افزایش می دهد (۱۸). فیروزروزی و همکاران (۲۰۱۵) به این نتیجه رسیدند که میزان پیوندهای اعتماد و مشاکت در بین بهره‌برداران مرتع روستای تاکر نور از میران متوسط تا زیاد پایداری و میزان پیوندهای اجتماعی انسجام از ضعیف تا متوسط است (۱۴). نتایج تحقیقات نگانگا و همکاران (۲۰۱۶) در کشور کنیا نشان می‌دهد که بین تعداد دام تحت تملک دامداران و گله‌داران می‌تواند در انسجام آن‌ها در بخش‌های مختلف تأثیرگذار باشد (۲۸). احمدی و همکاران (۲۰۱۷) در بین بهره‌برداران مرتع چقاکدو استان کرمانشاه نتیجه گرفتند که شاخص انسجام اجتماعی بر میزان مشارکت بهره بردارن در اصلاح و احیا مرتع تاثیر گذار خواهد بود (۳). با توجه به مطالب ارائه شده در فوق، متفاوت بودن درجه و سطح انسجام، ظرفیت بسیج و قابلیت هماهنگی این گروه‌ها با یکدیگر و یا گروه‌ها با سازمان‌های ذیربط، عامل مهمی در عملکرد موفق پروژه‌های احیایی و اصلاحی مرتعداری، در راستای دستیابی به توسعه پایدار اقتصادی و معیشتی بهره‌برداران مرتعی محسوب می‌گردد.

حال با توجه به نقش تعاونی‌های مرتعداری در میزان مشارکت بهره‌برداران، تحقیق حاضر به دنبال این سوال است که آیا تعاونی‌های مرتعداری در میزان انسجام اجتماعی بهره‌برداران تأثیرگذار بوده است؟ به بیان دیگر، آیا انسجام اجتماعی در بین بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری تفاوت معنی‌داری دارند؟

مواد و روش‌ها

موقعیت جغرافیایی منطقه

شهرستان گنبد کاووس با ۵۵ درجه و ۱۸ دقیقه طول جغرافیایی و ۳۷ درجه و ۱۷ دقیقه عرض جغرافیایی در قسمت شمالی و مرکزی استان گلستان واقع شده است. از نظر آب و هوای جز اقلیم مدیترانه‌ای به حساب آمده که دارای فصل تابستان نسبتاً گرم و خشک بوده طوری که ۱۵۰ تا ۲۰۰ روز از سال آبی خشک می‌باشد. میزان بارندگی آن بین ۲۰۰ میلی‌متر و حداکثر ۴۰۰ میلی‌متر در سال می‌باشد. این شهرستان با توجه به شرایط آب و هوایی و نوع پوشش گیاهی غالباً دارای مراتع قشلاقی و از نظر تقسیمات پابو جزء مراتع نیمه استپی کشور می‌باشد. سطح کل مراتع این شهرستان ۳۲۲ هزار هکتار است. به طوری که این سطح از مراتع پذیرای حدود ۱۹۱۰۰۰ واحد دامی مجاز می‌باشد. این شهرستان با تقریباً ۱۶۰۰ نفر بهره‌بردار ذیحق در مراتع، دارای ۷۲ سامان عرفی ممیزی شده است که از این تعداد ۵۹ سامان عرفی دارای طرح مرتعداری می‌باشد. از این تعداد، ۹ طرح مرتعداری دارای نظام بهره‌برداری عشایری یا به نوعی روستایی- عشایری می‌باشد، که دارای تقریباً ۱۸۰ خانوار ذیحق عشایری است. لازم به ذکر است که، استان گلستان با دارا بودن ۳۳ شرکت تعاونی مرتعداری که ۲۳ شرکت تعاونی عضو اتحادیه مرتعداران استان با ۱۸۷۹۶۷ هکتار مرتع است که ۱۲۹۰۴۸ واحد دامی آن را مورد تعلیف قرار می‌دهند.

تحقیق حاضر توصیفی- همبستگی است که به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق را ۴۶۱ خانوار بهره‌بردار مرتعی از دو نظام بهره‌برداری عشایری و روستایی در قالب قوم‌های کرد، ترکمن و فارس در ۱۹ سامان عرفی (۱۰ سامان عرفی عشایری و ۹ سامان عرفی روستایی، که نظام عشایری و روستایی در منطقه غالب تر هستند) در شهرستان گنبد از استان گلستان است که ۶ سامان عرفی دارای تعاونی و ۱۳ سامان عرفی نیز بدون تعاونی بوده‌اند (جدول ۱). در این تحقیق با استفاده از جدول کرجسی -مورگان، ۲۱۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند که نمونه‌گیری به صورت طبقه‌بندی تصادفی در بین حجم نمونه مشخص شده انجام گرفت. ابزار سنجش در این تحقیق پرسشنامه‌ای محقق ساخته‌ای بود که شاخص انسجام اجتماعی با ۳۵ سوال بر اساس سه بعد گرایش (با ۱۵ سوال)، تعامل (با ۱۲ سوال) و نزاع (با ۸ سوال)، که هر کدام از آن‌ها با یک دامنه پنج گزینه‌ای طیف لیکرت شامل خیلی موافقم (با ارزش عددی ۵)، موافقم (با ارزش عددی ۴)، نظری ندارم (با ارزش عددی ۳)، مخالفم (با ارزش عددی ۲) و خیلی مخالفم (با ارزش عددی ۱) مورد سنجش قرار گرفت. برای اندازه‌گیری روایی پرسشنامه از نظرات تخصصی کارشناسان علوم اجتماعی و منابع

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

طبیعی بهره گرفته شد. پایایی ابزار سنجش نیز با استفاده از یک مطالعه راهنما در بین ۳۰ بهره‌بردار مراتع شهرستان آق‌قلا انجام گرفت که متوسط ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای شاخص‌ها ۰/۷۷۴ به‌دست آمد. پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها، تجزیه و تحلیل اطلاعات در محیط نرم‌افزاری SPSS در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام گرفت.

نتایج

ویژگی‌های فردی

بر اساس نتایج میانگین سنی پاسخگویان ۴۷/۳۳ سال بوده که جوان‌ترین فرد ۲۶ سال و مسن‌ترین آن‌ها ۷۰ سال داشته است. به طوری که، ۴۰/۵ درصد از افراد مورد مطالعه با بیشترین فراوانی ۳ تا ۴ نفر تحت تکفل خود داشته‌اند. نتایج گویای آن بود که ۶۰/۵ درصد از آن‌ها بی‌سواد و یا سوادی در حد ابتدایی و راهنمایی داشته‌اند. ۶۵/۷ درصد از پاسخگویان با بیشترین فراوانی به دامداری مشغول بوده و به طور متوسط بیش از ۲۵ سال سابقه در دامداری داشته‌اند. ضمن این که، میانگین دام تحت اختیار بهره‌برداران مورد مطالعه، ۱۳۹ رأس بوده است. به‌طوری که ۶۲/۹ درصد از آن‌ها درآمدی بین ۱۰ تا ۲۰ میلیون در سال از دامداری دارند. یافته‌ها نشان داد که، ۶۳/۸ درصد از پاسخگویان هیچگونه زمین کشاورزی تحت اختیار نداشته و همچنین بیش از نیمی از آن‌ها هیچ سابقهٔ کاری در زمینهٔ کشاورزی نداشته‌اند.

جدول ۱- تعداد بهره‌برداران سامان‌های عرفی و حجم نمونه در هر یک از آن‌ها

ردیف	نام مرتع	وجود/عدم وجود تعاونی	تعداد بهره بردار
۱	چپرقیمه	دارد	۹۱
۲	آق بند کرد	ندارد	۱۱
۳	احمد چه وپرسیمان	ندارد	۱۹
۴	اینچه برون	ندارد	۱۸
۵	پشه لر	دارد	۳۴
۶	چوپانجیق	ندارد	۱۵
۷	حاجی قوشان	دارد	۱۵
۸	حال دردی	ندارد	۲۱
۹	خیر خواجه ۱	دارد	۲۷
۱۰	اوخی تپه	ندارد	۱۸
۱۱	سمبلی گوگجه	ندارد	۲۰
۱۲	قاچاق شیخ	دارد	۱۴
۱۳	قزل کوب غنچه حسن	ندارد	۱۸
۱۴	قلقلی میر داوود	دارد	۲۸
۱۵	قورقن کرند	ندارد	۱۷
۱۶	قیزلر ۲	ندارد	۱۶
۱۷	کوکی چوپانجیق	ندارد	۱۶
۱۸	گوگچه	ندارد	۲۶
۱۹	ملا موسی ترانقلی	ندارد	۳۷
	جمع کل		۴۶۱

*منبع: اداره کل منابع طبیعی و ابخیزداری استان گلستان.

اولویت‌بندی ابعاد انسجام اجتماعی

بعد گرایش

جدول ۲ نتایج اولویت‌بندی ۱۵ گویه مرتبط با بُعد گرایش از ابعاد انسجام اجتماعی را بر اساس نظرات بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج به‌دست آمده از نظرات کل بهره‌برداران مورد مطالعه، گویه «دامداران در این منطقه در موقع گرفتاری‌ها به درد آدم می‌خورند» با بیشترین مقدار میانگین یعنی

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

۳/۹۷ و گویه «دامداران در این منطقه به همسایه‌های خود توجهی ندارند» با کمترین مقدار میانگین یعنی ۳/۰۴ به ترتیب در اولویت اول و آخر مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. همچنین بهره‌برداران عضو تعاونی‌ها معتقد بودند که دامداران در منطقه مطالعه علاقه‌مند به حل مشکلات یکدیگر هستند. به‌طوری که تحلیل نظرات بهره‌برداران غیرعضو در تعاونی‌ها گویای آن بود که، دامداران در این منطقه به بزرگ‌ترها و کوچک‌ترها احترام می‌گذارند.

جدول ۲- اولویت‌بندی نظر پاسخگویان نسبت به گویه‌های بعد گرایش از ابعاد انسجام اجتماعی (n =۲۱۰)

گویه‌ها	بهره‌برداران عضو			بهره‌برداران غیرعضو			کل بهره‌برداران		
	میانگین	انحراف معیار	اول ویت	میانگین	انحراف معیار	اول ویت	میانگین	انحراف معیار	اول ویت
دامداران در هنگام گرفتاری و مشکلات به یکدیگر کمک می‌کنند.	۳/۹۸	۰/۸۵	۲	۳/۹۶	۰/۸۹	۲	۳/۹۷	۰/۸۷	۱
دامداران در این منطقه در مرتع به یکدیگر حسادت می‌کنند و چشم دیدن همدیگر را ندارند.	۳/۲۴	۰/۹۴	۱۱	۳/۴۱	۱/۰۳	۱۲	۳/۳۲	۰/۹۹	۱۰
دامداران در این منطقه افتاده و بی‌تکبرند.	۳/۲۸	۱/۱۸	۱۰	۳/۱۳	۱/۰۹	۱۴	۳/۲۱	۱/۱۴	۱۲
دامداران در این منطقه باعث آزار و اذیت همدیگر در مرتع می‌شوند.	۳/۲۱	۰/۸۷	۱۲	۳/۱۶	۰/۹۷	۱۳	۳/۱۹	۰/۹۲	۱۳
دامداران در این منطقه در هنگام بروز اتفاقات، روی زخم آدم نمک می‌زنند.	۳/۱۲	۱/۰۳	۱۵	۳/۱۲	۱/۰۷	۱۵	۳/۱۲	۱/۰۵	۱۴
دامداران در این منطقه به نصیحت یکدیگر گوش می‌دهند.	۳/۸۳	۰/۷۱	۴	۳/۶۹	۰/۹۹	۹	۳/۷۶	۰/۸۵	۷
دامداران در این منطقه احترام بزرگتر و کوچکتر را نگه می‌دارند.	۳/۷۸	۰/۸۸	۷	۴/۰۵	۰/۸۴	۱	۳/۹۱	۰/۸۷	۳
دامداران در این منطقه خوبی‌های همدیگر را می‌گویند.	۳/۶۷	۰/۸۹	۸	۳/۵۵	۱/۲۰	۱۰	۳/۶۱	۱/۰۵	۹
دامداران در این منطقه به همسایه‌های خود توجهی ندارند.	۳/۱۳	۱/۰۸	۱۴	۲/۹۴	۱/۰۵	۳	۳/۰۴	۱/۰۷	۱۵
دامداران در این منطقه در امورات یکدیگر دخالت می‌کنند.	۳/۱۸	۱/۰۶	۱۳	۳/۴۵	۰/۸۵	۱۱	۳/۳۱	۰/۹۷	۱۱
دامداران در این منطقه به یکدیگر اعتماد می‌کنند.	۳/۵۴	۰/۸۹	۹	۳/۸۴	۰/۸۵	۶	۳/۶۹	۰/۸۸	۸
دامداران در این منطقه به نظرات همدیگر اهمیت می‌دهند.	۳/۸۱	۰/۹۲	۵	۳/۸۵	۰/۹۱	۵	۳/۸۳	۰/۹۱	۴
دامداران در این منطقه علاقه‌مند به حل مشکلات یکدیگر هستند.	۴/۰۳	۰/۷۹	۱	۳/۸۹	۰/۶۸	۴	۳/۹۶	۰/۷۴	۲
دامداران در این منطقه روی کمک یکدیگر حساب باز می‌کنند.	۳/۷۹	۰/۸۵	۶	۳/۷۴	۰/۸۰	۷	۳/۷۷	۰/۸۲	۶
دامداران در این منطقه در قبال حقوق یکدیگر احساس مسئولیت دارند.	۳/۹۱	۰/۷۵	۳	۳/۷۱	۱/۰۳	۸	۳/۸۱	۰/۹۰	۵

*منبع:یافته های تحقیق

بعد تعامل

نتایج توزیع نظر کل پاسخگویان نسبت به ۱۲ گویه بُعد تعامل از ابعاد انسجام اجتماعی در جدول ۳، حاکی از آن است که، گویهٔ «دامداران در این منطقه مسائل و مشکلات را با کمک یکدیگر حل می‌کنند» با بیشترین مقدار میانگین و گویهٔ «دامداران در این منطقه بیشتر به فکر خودشان هستند و کمتر با یکدیگر رفت و آمد می‌کنند» با کمترین مقدار میانگین، به ترتیب در اولویت اول و آخر قرار گرفته‌اند. ضمن این که، گویه‌های «دامداران در این منطقه در تصمیم‌گیری‌های خود به یکدیگر مشورت می‌دهند.» و «دامداران در این منطقه بیشتر به فکر خودشان هستند و کمتر با یکدیگر رفت و آمد می‌کنند.» بر اساس نظر بهره‌برداران عضو تعاونی و گویه‌های «دامداران در این منطقه در زمان وقوع حادثه ناخوشایند با یکدیگر همدردی می‌کنند» و «دامداران در این منطقه بیشتر به فکر خودشان هستند و کمتر با یکدیگر رفت و آمد می‌کنند» بر اساس نظرات بهره‌برداران غیرعضو تعاونی، به ترتیب در اولویت اول و آخر قرار گرفته‌اند (جدول ۳).

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

جدول ۳- اولویت‌بندی نظر پاسخگویان نسبت به گویه‌های بعد تعامل از ابعاد انسجام اجتماعی (n =۲۱۰)

گویه‌ها	بهره‌برداران عضو			بهره‌برداران غیرعضو			کل بهره‌برداران		
	میان گین	انحراف معیار	اول ویت	میان گین	انحراف معیار	اول ویت	میان گین	انحراف معیار	اول ویت
دامداران در این منطقه بیشتر به فکرخودشان هستند و کمتر با یکدیگر رفت و آمد می‌کنند.	۳/۰۷	۰/۹۴	۱۲	۳/۲۴	۱/۰۳	۱۲	۳/۱۵	۰/۹۹	۱۲
دامداران در این منطقه در زمان وقوع حادثه ناخوشایند با یکدیگر همدردی می‌کنند.	۳/۸۳	۰/۷۹	۵	۳/۹۹	۰/۷۳	۱	۳/۹۰	۰/۷۶	۴
دامداران در این منطقه در فصل کار به همدیگرکمک می‌کنند.	۳/۷۲	۰/۷۷	۷	۳/۸۷	۰/۷۰	۶	۳/۹۷	۰/۷۴	۲
دامداران در این منطقه مسائل و مشکلات را با کمک یکدیگر حل می‌کنند.	۳/۹۶	۰/۸۲	۲	۳/۹۹	۰/۷۸	۲	۳/۹۸	۰/۸۰	۱
دامداران در این منطقه در انجام کارهای عمرانی و مدیریت چرا با هم همکاری می‌کنند.	۳/۵۶	۱/۰۲	۱۰	۳/۷۳	۰/۸۹	۹	۳/۶۴	۰/۹۶	۱۱
دامداران در این منطقه در تصمیم‌گیری‌های خود به یکدیگر مشورت می‌دهند.	۴/۰۲	۰/۹۱	۱	۳/۸۸	۰/۶۵	۴	۳/۹۵	۰/۸۰	۳
دامداران در این منطقه تلاش می‌کنند بیشترین تولیدات دامی را نسبت به دیگران داشته باشند.	۳/۸۵	۰/۷۷	۳	۳/۸۴	۰/۸۰	۸	۳/۸۵	۰/۷۸	۶
دامداران در این منطقه تلاش می‌کنند مرتع با وضعیت و علوفه خوب نسبت به مناطق دیگر داشته باشند.	۳/۸۳	۰/۸۴	۶	۳/۶۹	۰/۸۰	۱۰	۳/۷۷	۰/۸۲	۸
دامداران در این منطقه در صورت کم آبی (خشکسالی) با یکدیگر همکاری بیشتری دارند.	۳/۶۵	۰/۷۴	۹	۳/۹۱	۰/۷۴	۳	۳/۷۷	۰/۷۵	۷
دامداران در این منطقه در صورت کمبود علوفه، به صورت مشترک ازمرتع استفاده می‌کنند.	۳/۷۱	۰/۷۵	۸	۳/۶۴	۰/۸۹	۱۱	۳/۶۸	۰/۸۲	۹
دامداران در این منطقه برای رفع مشکلات به یکدیگر کمک مالی می‌کنند.	۳/۴۵	۰/۹۷	۱۱	۳/۸۷	۰/۸۷	۷	۳/۶۵	۰/۹۴	۱۰
دامداران در این منطقه برای رفع مشکلات به یکدیگر کمک فکری می‌کنند.	۳/۸۳	۰/۷۸	۴	۳/۸۸	۰/۷۴	۵	۳/۸۵	۰/۷۶	۵

*منبع:یافته های تحقیق

بعد نزاع

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۴، گویه‌های «دامداران در این منطقه در تعیین سامان عرفی خود دارای مشکلاتی هستند» و «بین دامداران این منطقه اعتماد کم است» به ترتیب با بیشترین و کمترین مقدار عددی میانگین به صورت مشترک بر اساس نظرات بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی در اولویت اول و آخر قرار گرفته‌اند.

جدول ۴- اولویت‌بندی نظر پاسخگویان نسبت به گویه‌های بعد نزاع از ابعاد انسجام اجتماعی (n =۲۱۰)

گویه‌ها	بهره‌برداران عضو			بهره‌برداران غیرعضو			کل بهره‌برداران		
	میان گین	انحراف معیار	اول ویت	میان گین	انحراف معیار	اول ویت	میان گین	انحراف معیار	اول ویت
دامداران در این منطقه بر سر برخی از مسائل جزئی بین یکدیگر بحث می‌کنند.	۳/۳۲	۱/۱۶	۵	۳/۵۰	۱/۱۳	۳	۳/۴۰	۱/۱۵	۴
دامداران در این منطقه در تعیین سامان عرفی خود دارای مشکلاتی هستند.	۳/۶۳	۰/۹۱	۱	۳/۵۲	۰/۹۲	۱	۳/۵۸	۰/۹۲	۱
دامداران در این منطقه در صورت دعوا بین دو فـرد از دو طایفه، برخوردهای طایفه‌ای به وجود می‌آورند.	۳/۲۸	۱/۰۷	۶	۳/۳۹	۱/۱۱	۶	۳/۳۳	۱/۰۹	۶
دامداران در این منطقه اختلاف‌های محدودهٔ چرایی بین یکدیگر دارند.	۳/۴۷	۰/۸۳	۲	۳/۴۰	۰/۸۷	۵	۳/۴۳	۰/۸۵	۲
بین دامداران این منطقه کدورت و کینه وجود دارد.	۳/۳۹	۱/۱۰	۴	۳/۴۶	۰/۹۹	۴	۳/۴۲	۱/۰۴	۳
دامداران در این منطقه بر سر مالکیت مرتع با هم دعوا دارند.	۳/۱۸	۰/۹۳	۷	۳/۵۱	۰/۹۲	۲	۳/۳۴	۰/۹۴	۵
بین دامداران این منطقه حسادت وجود دارد.	۳/۴۰	۱/۰۴	۳	۳/۲۳	۱/۰۸	۷	۳/۳۲	۱/۰۶	۷
بین دامداران این منطقه اعتماد کم است.	۳/۰۹	۰/۹۳	۸	۳/۲۱	۰/۹۷	۸	۳/۱۵	۰/۹۵	۸

*منبع:یافته های تحقیق

برای محاسبه انسجام اجتماعی در بین بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری، جمع امتیاز گویه‌های مربوط به هر یک از ابعاد انسجام اجتماعی به عنوان امتیاز آن بُعد محاسبه گردید. از آنجا که تعداد گویه‌های هر کدام از ابعاد با یکدیگر برابر نبودند، به منظور قابل مقایسه کردن آن‌ها با یکدیگر، از ترکیب خطی غیر وزن‌دار استفاده شد. همان طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، ابعاد تعامل و گرایش به‌طور مشترک بر اساس نظرات کل بهره‌برداران و بهره‌برداران عضو تعاونی‌های مرتعداری، به ترتیب در اولویت اول تا سوم قرار گرفته‌اند. ضمن این که، با توجه به نتایج به دست آمده از نظرات بهره‌برداران غیرعضوتعاونی‌ها، ابعاد نزاع، گرایش و تعامل در جایگاه اول تا سوم قرار گرفتند.

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

جدول ۵- اولویت‌بندی ابعاد انسجام اجتماعی در بین بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی مرتعداری

ابعاد انسجام اجتماعی	بهره‌برداران عضو			بهره‌برداران غیرعضو			کل بهره‌برداران		
	ترکیب خطی غیروزن-دار	انحراف معیار	رتبه	ترکیب خطی غیروزن-دار	انحراف معیار	رتبه	ترکیب خطی غیروزن-دار	انحراف معیار	رتبه
گرایش	۳/۵۷	۰/۳۳	۲	۳/۵۷	۰/۳۰	۲	۳/۵۷	۰/۳۱	۲
تعامل	۳/۷۱	۰/۴۴	۱	۳/۴۳	۰/۴۳	۳	۳/۷۵	۰/۴۳	۱
نزاع	۳/۳۵	۰/۶۵	۳	۳/۸۰	۰/۶۷	۱	۳/۳۷	۰/۶۶	۳

*منبع:یافته های تحقیق

رابطه بین انسجام اجتماعی و ویژگی‌های فردی

به‌منظور بررسی رابطه بین متغیرهای تحقیق با توجه به مقیاس هر یک، اقدام به محاسبه ضریب همبستگی اسپیرمن و بررسی سطوح معنی‌داری گردید. جدول ۶ نتایج بررسی رابطهٔ انسجام اجتماعی و ویژگی‌های فردی بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری را نشان می‌دهد. یافته‌ها حاکی از آن است که، بین انسجام اجتماعی با متغیرهای تعداد شاغلین در خانواده و سابقهٔ کشاورزی در سطح ۹۹ درصد اطمینان، در بین بهره‌برداران عضو و غیرعضو رابطهٔ مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که، بین انسجام اجتماعی با متغیرهای سن، تحصیلات، سابقهٔ دامداری و میزان درآمد حاصل از دامداری بهره‌برداران عضو تعاونی، در سطح ۹۵، ۹۹، ۹۵ و ۹۹ درصد اطمینان رابطهٔ مثبت و معنی‌داری داشته‌اند.

جدول ۶- میزان همبستگی انسجام اجتماعی با ویژگی‌های فردی

متغیرها	بهره‌برداران عضو تعاونی مرتعداری		بهره‌برداران غیرعضو تعاونی مرتعداری	
	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
سن	۰/۱۶۲*	۰/۰۳۴	۰/۰۴۲	۰/۳۳۷
تعداد افراد تحت تکفل	۰/۳۲۰	-۰/۰۴۵	۰/۰۰۳	۰/۴۸۷
تعداد شاغلین در خانواده	۰/۳۷۲**	۰/۰۰۳	۰/۲۳۶**	۰/۰۰۹
سطح تحصیلات	۰/۳۹۸**	۰/۰۰۰	-۰/۱۶۱	۰/۰۵۴
تعداد دام	۰/۳۵۰	-۰/۰۳۷	-۰/۰۰۲	۰/۴۹۱
سابقه دامداری	۰/۳۵۸*	۰/۰۳۵	۰/۱۵۹	۰/۰۵۶
میزان درآمد حاصل از دامداری	۰/۲۴۳**	۰/۰۰۵	۰/۰۵۴	۰/۲۹۴
میزان اراضی زراعی	-۰/۱۳۲	۰/۰۸۵	۰/۳۶۱**	۰/۰۰۰
سابقه کشاورزی	۰/۲۵۳**	۰/۰۰۴	۰/۲۳۹**	۰/۰۰۸

* P<۰/۰۵ ** P<۰/۰۱ *منبع:یافته های تحقیق

مقایسه ابعاد انسجام اجتماعی در بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری

به‌منظور مقایسهٔ ابعاد انسجام اجتماعی بر حسب بهره‌برداران عضو غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری، با توجه به نرمال نبودن داده‌ها، از آزمون مقایسه میانگین‌های من ویتنی، استفاده شد. نتایج به دست آمده از تحقیق(جدول ۷) حاکی از آن است که، ابعاد انسجام اجتماعی در بین بهره‌برداران عضو و غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری در سطح ۹۹ و ۹۵ درصد اطمینان تفاوت معنی‌داری با یکدیگر داشته است. به بیان دیگر، انسجام اجتماعی در بهره‌بردارانی که عضو تعاونی مرتعداری هستند نسبت به بهره‌بردارانی که در تعاونی عضویت ندارند، بیشتر است. یعنی بهره‌بردارانی که عضو تعاونی‌های مرتعداری نبودند، از انسجام کمتری نسبت به بهره‌بردارانی که عضو تعاونی بودند، برخوردارند. ضمن این که یافته‌های حاکی از آن است که، بهره‌بردارانی که عضو تعاونی بودند، از نزاع و درگیری کمتری نسبت به بهره‌برداران غیرعضو برخوردار بودند.

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

جدول ۷- مقایسه انسجام اجتماعی در گروه‌های عضو و غیرعضو تعاونی مرتعداری

ابعاد انسجام اجتماعی	گروه‌ها	میانگین رتبه‌ای	من ویتنی U	سطح معنی‌داری
گرایش	عضو	۱۰۶/۳۰	۵۴۲۴/۰۰۰	۰/۰۰۴
	غیرعضو	۱۰۴/۷۶		
تعامل	عضو	۱۱۳/۳۶	۴۷۱۰/۵۰۰	۰/۰۳۹
	غیرعضو	۹۸/۲۲		
نزاع	عضو	۱۰۴/۸۳	۵۳۷۰/۵۰۰	۰/۰۲۰
	غیرعضو	۱۰۶/۲۷		
انسجام اجتماعی	عضو	۱۱۱/۸۳	۲۱۰۵/۰۰۰	۰/۰۰۱
	غیرعضو	۱۰۹/۴۶		

*منبع:یافته های تحقیق

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر نشان داد بهره‌برداران عضو تعاونی‌های مرتعداری در بُعد تعامل نسبت به سایر ابعاد انسجام اجتماعی وضعیت بهتری دارند. این یافته نشان می‌دهد عضویت در تعاونی مرتعداری توانسته است تعامل بین افراد را افزایش دهد. یکی از دلایل، فراهم شدن زمینه گفتگو و ارتباط بین افراد از طریق عضویت در تعاونی مرتعداری و فعالیت‌های آن می‌باشد. اگر این موضوع را با یافته دیگر این تحقیق یعنی بیشتر بودن نزاع در بین بهره‌برداران غیرعضو در نظر بگیریم، بهتر می‌توان به نقش تعاونی مرتعداری در افزایش تعامل و کاهش نزاع بین اعضای تعاونی پی برد. از این نگاه، عضویت بهره‌برداران در تعاونی مرتعداری به کاهش ناملایمات در بین بهره‌برداران کمک کرده است. در عین حال، نتایج نشان داد که بهره‌برداران ضمن داشتن مشکلاتی در تعیین حد و مرز سامان‌های عرفی برای چرای دام‌ها، در هنگام گرفتاری به یکدیگر کمک نموده و در حد امکان در رفع آن تلاش کرده و نسبت به یکدیگر اعتماد نسبی دارند.

یافته‌ها نشان داد که بین انسجام اجتماعی افراد مورد مطالعه با متغیرهای تعداد شاغلین در خانواده و سابقهٔ کشاورزی رابطهٔ مثبت و معنی‌داری وجود دارد. فرهمند و همکاران (۲۰۰۵) نیز بیان کرده‌اند که دارا بودن شغل در خانواده‌ها می‌تواند در انسجام اجتماعی تأثیر زیادی داشته باشد(۱۳). همچنین، کریستوفورو (۲۰۰۵) معتقد است وضعیت شغلی در خانوار نقش مهمی در انسجام اجتماعی دارد(۷). نتایج نشان داد که در بین بهره‌برداران عضو تعاونی مرتعداری، بین متغیرهای انسجام اجتماعی و سن، تحصیلات، سابقهٔ دامداری و میزان درآمد حاصل از دامداری، یک رابطهٔ مثبت و معنی‌دار وجود دارد. یافته مربوط به سن با نتایج فرهمند و همکاران (۲۰۰۵) ، کریستوفورو (۲۰۰۵) و چانگ و همکاران (۲۰۱۳) همسو می‌باشد(۱۳، ۷ و ۸). این موضوع نشان می‌دهد با افزایش سن بهره‌برداران، انسجام اجتماعی در بین آنان نیز افزایش می‌یابد.

نتایج نشان داد که در بین بهره‌برداران عضو تعاونی مرتعداری، انسجام اجتماعی با میزان تحصیلات دارای رابطهٔ مثبت و معنی‌دار می‌باشد. این یافته با نتایج چانگ و همکاران (۲۰۱۳) همسو است که نشان می‌دهد با افزایش سطح تحصیلات، میزان انسجام اجتماعی نیز بیشتر می‌شود (۸). نیازی (۲۰۱۱) و آکات و همکاران (۲۰۱۱) نیز بیان می‌کنند که با افزایش سطح تحصیلات، شاهد افزایش میزان انسجام اجتماعی خواهیم بود. یکی از دلایل افزایش سطح تحصیلات و تاثیر آن بر میزان آگاهی و اطلاعات افراد می باشد و در نتیجه بهتر می‌توانند ضمن تعامل بیشتر با دیگران، اختلافات احتمالی را بهتر حل نمایند (۲۹ و ۱).

نتایج نشان داد بین انسجام اجتماعی و میزان درآمد خانوار رابطهٔ مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این یافته با نتایج نرایان و پریتچت (۱۹۹۹) و چوانگ و همکاران (۲۰۱۳) همخوانی دارد (۲۵ و ۸). آنها بیان می‌کنند میزان درآمد خانوارها دارای رابطهٔ مستقیمی با انسجام اجتماعی و کنش جمعی دارد. راجولتون و همکاران (۲۰۰۷) و کوبورن (۲۰۰۰) نیز معتقدند نابرابری درآمدی در بین خانوارها می‌تواند اثر منفی بر میزان انسجام اجتماعی داشته باشد (۲۳ و ۹).

نتایج نشان داد انسجام اجتماعی در بهره‌برداران عضو تعاونی مرتعداری نسبت به بهره‌برداران غیرعضو بیشتر می‌باشد. این یافته بیانگر تأثیر مثبت عضویت در تعاونی

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

مرتعداری در افزایش همبستگی و وفاق اجتماعی در بین بهره‌برداران مراتع است. این موضوع می‌تواند در جلب مشارکت بهره‌برداران مراتع در اجرایی شدن پروژه‌ها و طرح‌های احیایی و اصلاحی مراتع نیز موثر باشد، زیرا مشارکت نیازمند وجود انسجام اجتماعی می‌باشد. از طرف دیگر، نتایج نشان داد میزان نزاع در بهره‌برداران غیرعضو تعاونی‌های مرتعداری بیشتر از بهره‌برداران عضو تعاونی بوده است. این نشان نشان می‌دهد عضویت در تعاونی‌های مرتعداری می‌تواند زمینه کاهش اختلافات یا حل آنها را به صورت مسالمت‌آمیز فراهم نماید.

پیشنهادها

- تعداد شاغلین در خانواده و درآمد بالا از جمله متغیرهایی بود که با انسجام اجتماعی ارتباط مثبت و معنی داری داشت. بنابراین توصیه می‌گردد از طریق اجرای طرح‌های مناسب، زمینه اشتغالزایی برای بهره‌برداران را فراهم نماید، زیرا می‌تواند نقش مهمی در افزایش انسجام و در نهایت مدیریت مشارکتی مراتع را داشته باشد.

با توجه به تأثیر مثبت وجود تعاونی‌های مرتعداری در افزایش انسجام اجتماعی و همچنین کاهش اختلافات و درگیرها در بین بهره‌برداران مراتع، پیشنهاد می‌گردد با توسعه تعاونی‌های مرتعداری و عضویت مرتعداران در آنها، ضمن افزایش و تقویت انسجام گروهی و فعالیت‌های مشارکتی، در بهبود وضعیت مراتع کشور کمک نمود.

References

1. Acket, S., M , Borsenberger., P. Dickes & F. Sarracino, 2011. Measuring and validating social cohesion: a bottum-up approach, fonds national de la recherche, CEPS/Instead Working Paper, 8:1-31.
2. Ahmadi, F., 2016. Developing trust networks and strengthening social capital in cooperatives. Available on www.tabnakkermanshah.ir/fa/news (In Persian)
3. Ahmadi, R., Gh. Heydari & Gh.R. Khoushfar, 2017. Investigating the Impact of Social Capital on the Participation Rate of beneficiary in improvement and development. Case study: Choughakado Rangeland in Kermanshah Province. Journal of Rangeland,11(1): 94-105. (In Persian)
4. Azkia, M. & Gh.R. Ghafari., 2001. Investigating the Relationship between Social Integrity and Organizational Social Participation of Villagers in Rural Areas of Kashan. Journal of Agricultural Economics and Development, 9(36): 175- 205. (In Persian)
5. Azkia, M., 2001. Sociology of Development. Kalameh publication. 416 p. (In Persian)
6. Chan, J., H. To & E. Chan, 2006. Reconsidering social cohesion: developing a definition and analytical framework for empirical research, Journal of Social Indicators Research, 75:273–302.
7. Christoforou, A., 2005. On the determinants of social capital in Greece compared to countries of the European Union, FEEM working paper, No. 68.05, Fondazione enrico Mattei, Milano.
8. Chuang, Y.C., K.Y. Chuang & T.H. Yang, 2013. Social cohesion matters in health, International Journal for Equity in Health, 87:1-12:
9. Coburn, D., 2000. Income inequality, social cohesion and the health status of populations: the role of neo-liberalism, Journal of Social Science & Medicine, 51: 135-146.
10. Cranz, G. & M. Boland., 2004. Defining the sustainable park: a fifth model for urban parks, Landscape Journal, 23(2):102-120.
11. De-Haan, A. & E. Webbink., 2011. Social cohesion and development: using cross-country data to understand social cohesion and development, International Conference on Social Cohesion and Development. OECD, Paris.
12. Dempsey, N., G. Bramley., S. Power & C Brown, 2009.. The social dimension of sustainable development: defining urban social sustainability, Journal of Sustainable Development, 19(5): 289–300.
13. Farahmand. M., S.M. Saidimadani & M. Sahandi khalifehkandi, 2005. Comparative study of social cohesion between two ethnic groups Azari and Kourd. Case study: Sanandaj and Tabriz. Journal of Social Issues Review of Iran, 6(1): 95-122. (In Persian).
14. Firuzruzi, M., R. Erfanzadeh., M. Ghorbani & S. Rasekhi, 2015. Social Network Analysis and structural model of social relations pasture farmers (Case Study: Village Takor- city of Nour). Journal of Rangeland, 9 (3): 254-244. (In Persian)

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]

15. Foa, R., 2011. The economic rationale for social cohesion the cross country evidence, The International Conference for Social Cohesion. OECD. Paris, OECD.
16. Forrest, R., & A. Kearns., 2001. Social cohesion, social capital and the neighborhood, Journal of Urban Studies, 38: 2125-2143.
17. Ghorbani,M., Kh. Rahimi Balkanlou., M. Jafari & A. Tavili, 2014. Analysis of the social capital of the beneficiary network in order to rangeland adaptive participation management. Journal of Rangeland, 9(1): 91-105.(In Persian)
18. Ghorbani, M., F. Salari., H.R. Saeedi graghany & A. Senaee, 2015. Analysis of bonds of trust and community participation in the network of farmers in participatory rangeland management (Case Study: Grgv- area Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad. Journal of Rangeland, 9(2): 194-181. (In Persian)
19. Green, A., J. Preston & R. Sabates, 2010. Education, equality and social cohesion: a distributional approach, Compare: A Journal of Comparative and International Education, 33(4): 453-470.
20. Hooghe, M., 2007. Social capital and diversity generalized trust, social cohesion and regimes of diversity, Canadian Journal of Political Science, 40(3): 709-732.
21. Jenson, J., 1998. mapping social cohesion: the state of Canadian research, Paper SRA-321 (Strategic Research and Analysis Directorate, Department of Canadian Heritage, Ottawa): http://www.rwbsocialplanners.com.au
22. Khalili, M., 2000. The creation of a consensus on the fundamental work of the constitution. Journal of National studies. 2-3: 152-160. (In Persian)
23. Laurence, J., 2009. Social cohesion: a multi-level analysis of social capital and interethnic relations in uk communities, Journal of European Sociological Review, 27(1): 70-89.
24. Meegan, R., & A. Mitchell., 2001. It's not community round here, it's neighborhood': neighborhood change and cohesion in urban regeneration policies, Journal of Urban Studies, 38(12): 2167-2194.
25. Narayan, D., & L. Pritchet., 1999. Cents and sociability: household income and social capital in rural Tanzania, Journal of Economic Development and Cultural Change, 47(4): 871-897.
26. Navabakhsh, M. & A. Firouzabadi., 2012. Urban social cohesion and its related factors in Kermanshah city, Journal of Urban Sociology Studies. 2(5): 33-58. (In Persian)
27. Navabakhsh, M., J. Nazari & N.A. Idari, 2009. Sociological Explanation of factors affecting social integrity among Villagers (Case Study of Ilam Province), Quarterly Journal of Social Sciences, Islamic Azad University, Shoushtar Branch, 3(7): 1-20. (In Persian)
28. Ng' an g' a, S.K., E.H. Bulte., K.E. Giller., N.N. Ndiwa., S.C. Kifugo., J.M. McIntire., M. Herrero & M.C. Rufino, 2016. Livestock wealth and social capital as insurance against climate risk: A case study of Samburu County in Kenya, Journal of Agricultural Systems, 146: 44-54.
29. Niazi, M.H., 2011. A Study on the Relationship between the level of education and the lLevel of national and social coherence of Citizens, Journal of National Studies, 4: 31-50. (In Persian)
30. Onyx, J. & P. Bullen., 2005. Measuring social capital in five communities, The Journal of Applied Behavioral Science, 36(1): 23-42.
31. Ostrom, E., 1994. Constituting social capital and collective action, Journal of Theoretical Politics, 6(4): 527-562.
32. Rabani, R., S. Kalantari & A. Hasheminfar, 2011. The Relationship between Social factors and Social Inequalities, Journal of Social Welfare, 11(41): 267-305. (In Persian)
33. Rajulton, F., Z.R. Ravanera & R. Beaujot, 2007. Measuring social cohesion: an experiment using the Canadian national survey of giving, volunteering, and participating, Journal of Social Indicators and Research, 80: 461-492.
34. Silova, I., M.S. Johnson & S.P. Heyneman, 2007. Education and the crisis of social cohesion in Azerbaijan and Central Asia, Journal of Comparative Education Review, 51(2):159-180.
35. Stansfeld, S.A., M. Marmot & R. Wilkinson, 2006. Social support and social cohesion, Journal of Social determinants of health, 2:148-171.
36. Vergolini, L., 2011. Social cohesion in Europe: how do the different dimensions of inequality affect social cohesion? International Journal of Comparative Sociology, 52(3): 197-214.

[Downloaded from rangelandsrm.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.20080891.1397.12.1.10.4]